

7. NOČNÁ HODINA

(00.00 – 01.00)

FARMÁR ZAVRAŽDENÝ VO VLASTNEJ POSTELI

Gisli Sursson klame svojej žene Aud, že zabudol nakŕmiť koňa jedného z hostí a potrebuje ísť na chvíľu von. Žiada ju, aby zavrela dvere na závoru a potom zostala bdieť, aby ho mohla opäť pustiť dnu, keď sa vráti. Z truhlice si vezme svoju kopiju šedý šíp, cez košeľu si oblečie tmavý plášť a ľanové spodky a začne kráčať k potoku, ktorý tečie medzi jeho farmou v Hol a farmou Saebol v západných fjordoch Islandu. Farmu vlastní Thorgrim, jeho švager. Potok je zdrojom vody pre obe farmy. Hoci je voda túto noc ľadová, brodí sa ňou, až kým sa nedostane k ceste, ktorá vedie do Saebolu. Gislimu sa nepáči, čo si zaumienil vykonať, no je si istý, že svoju úlohu musí dokončiť. Jeho hlboké pocity cti mu nedávajú na výber.

Gisli spomína na časy, keď spolu s ostatnými ľuďmi z Haukadale sedeli v priateľskom duchu pri pive a jedle, povzbudzovali sa, rozprávali si príbehy, vtipy a smiali sa. Aj v tom

čase priateľstva a mieru ho však jasnovidec Gest, múdry muž, ktorého si Gisli veľmi váži a dôveruje mu, varoval, že o niekoľko rokov už nebudú všetci v skupine v takej jednote. Gisli si veľmi dobre uvedomoval napätie medzi obyvateľmi Haukadale – veď napokon, ktorá rodina nemá spory? –, ale prekvapilo ho, keď zistil, akými nebezpečnými sa tieto nezhody niekedy stanú.

Špeciálne zbrane sa často odlišovali pomenovaním súvisiacim s ich pôvodom alebo vlastnosťami. Príklady zo staroseverskej islandskej literatúry sú nohohryz, Grettirov dar, bojový plameň, postrach brnenia a narušiteľ mieru.*

Predtuchy jasnovidca boli často správne a Gestova zlá predtucha spôsobila, že Gisli zúfalo hľadal riešenia, ktoré by zmenili výsledok. Odhodlaný urobiť všetko, čo je v jeho silách, navrhol, aby so svojimi príbuznými uzavrel prísažný pakt bratstva, ktorý by medzi nimi potvrdil a spečatil vzájomnú súdržnosť. Bratstvo malo zahŕňať štyroch mužov: Gisliho samotného, Gisliho brata Thorkela, ich švagra Thorgrima, manžela ich sestry Thordis, a Vesteina, brata Gisliho manželky Aud. Gisli zvolal všetkých bohov za svedkov a navrhol, aby títo štyria zložili prísahu, že pomstia akúkoľvek krivdu spôsobenú niektorému z členov bratstva. Všetci súhlasili, ale keď si spojili ruky, Thorgrim zrazu stiahol svoju ruku z Vesteinovej so slovami, že sa cíti povinný uzavrieť pakt len s bratmi svojej ženy, nie s Vesteinom. Na to Gisli vyhlásil, že za Thorgrima nie je ochotný prevziať nijaké záväzky. Dalo by sa povedať, že bratstvo malo od začiatku svoje problémy.

Ako Gest predvídal a na Gisliho veľké sklamanie sa čoskoro začal vytrácať akýkoľvek pocit spolupatričnosti, ktorý kedysi

---

* Z angl.: Leg-biter, Grettir's gift, Battle-flame, Byrnie-biter a Truce-breaker.

medzi štyrmi mužmi vládol. Gisli sa bezprostredne obával o bezpečnosť svojho milovaného švagra Vestaina, ktorý sa chystal na výpravu do cudziny. Zašiel teda do svojej kováčskej dielne a vyrobil niečo, čo vyzeralo ako veľká minca – kovový kruh, jediný svojho druhu, rozrezaný na dve polovice, ktoré do seba dokonale zapadali. Jednu polovicu si nechal a druhú dal pred odchodom Vesteinovi. Dohodli sa, že ak sa bude jeden z nich cítiť v ohrození života, pošle svoju polovicu tomu druhému ako volanie o pomoc. Niečo v Gisliho vnútri mu našepkávalo, že jedného dňa to príde vhod.

O nejaký čas neskôr, keď sa k sebe Gisli a Aud túlili na lôžku, porozprávala mu Aud o rozhovore s Asgerd, manželkou jeho brata Thorkela. Gisli a Thorkel mali spoločnú farmu a ich manželky si boli blízke. Zatiaľ čo švagríné tkali a klebetili, Aud sa Asgerd opýtala, či mala pomer s Vesteinom. Asgerd povedala, že nie, ale okamžite priznala, že ju Vestein veľmi priťahuje a že sa jej páči viac ako jej vlastný manžel. Na svoje zdesenie si Aud uvedomila, že ich rozhovor počul Thorkel. Napriek tomu, že Gisliho Audin príbeh rozrušil, nemal jej to za zlé, pretože, ako povedal: „Nieкто musel vysloviť slová osudu. Čo je predurčené, to sa stane.“

Krátko potom Thorkel požiadal, aby si on a Gisli rozdelili majetok. Hoci Gisli vedel, že on osobne by z tohto rozdelenia profitoval, pretože Thorkel sa na farme vyskytoval len zriedka a žil skôr ako parazit než ako spolumajiteľ, stále bol proti. Jeho cit pre rodinnú súdržnosť bol príliš silný. Obával sa, že bez puta spoločného vlastníctva sa solidarita v rámci ich rodiny oslabí. Napriek tomu si Thorkel urobil po svojom a presťahoval sa kúsok odtiaľ na Saebol, farmu ich švagra Thorgrima. Vtedy už bolo Gislimu jasné, že Vestein je vo vážnom nebezpečenstve. Thorkel bol stále viazaný prísahou, ale Thorgrimovi už nič nebránilo, aby sa pomstil v mene svojho švagra. Keď sa Gisli dozvedel, že Vestein sa vrátil na Island zo svojej výpravy, poslal k nemu poslov so svojou polovicou kovového kruhu. Vestein sa však vybral inou cestou, než poslovia očakávali, a Gisli ho nemal ako vypátrať.

Gisli dva noci po Vesteinovom príchode do Hol nemohol zaspáť. Keď nakoniec predsa len zaspal, snívali sa mu znepokojivé sny, ktoré nechcel prezradiť nikomu, ani vlastnej manželke. V tretiu noc, keď do domu udrél taký silný poryv vetra, že strhol celú strechu na jednej strane, zatiaľ čo vonku lial dážď ako ešte nikdy predtým, sa ako jediný zobudil. Gisli a jeho robotníci na farme vyskočili z postelí, aby zakryli seno na poliach, a v dome s Vesteinom a Aud zostal len jeden robotník – otrok Thord Zbabelec. Vestein sa ponúkol, že pomôže, ale Gisli ho požiadal, aby zostal doma so sestrou.

Zanedlho začala strecha zatekať tak silno, že Vestein a Aud museli presunúť svoje lôžka na suchšie miesta v dome. Potom, tesne pred úsvitom, sa Aud prebudila na Vesteinov vykriek: „Zasiahol ma!“ Rýchlo vstala a rozbehla sa za bratom. Padol mŕtvy vedľa postele s kopijou zabodnutou v hrudi. Hoci bola z toho pohľadu úplne otrasená, dokázala sa upokojiť a požiadala Thorda Zbabeleca, aby zbraň vytiahol, ale on odmietol. Vedel, že ktokoľvek na Islande vytiahne zbraň zo smrteľnej rany, je povinný sa pomstiť. Vedel tiež, že ak zbraň v smrteľnej rane zostane, považuje sa to za tajné zabitie, nie za vraždu. Práve vtedy vstúpil Gisli, vytiahol kopiju z rany a ešte kvapkajúcu od krvi ju hodil do truhlice, aby ju nikto iný nevidel.

Gisli sa posadil na okraj postele, aby si utriedil myšlienky. Nakoniec sa rozhodol, že pošle svoju nevlastnú dcéru do Saebolu, aby zistila, čo sa tam deje. Keď sa vrátila, oznámila mu, že ju nečakalo vrele privítanie a že nikto v Saebole neprejavil smútok ani prekvapenie, keď im povedala o Vesteinovej vražde. Povedala, že Thorgrim bol v skutočnosti plne vyzbrojený prilbou a mečom, zatiaľ čo Gisliho brat Thorkel tiež držal meč. Gisliho táto správa neprekvapila. Okamžite začal s prípravami pohrebnej mohyly pre Vesteina na pieskovom brehu na opačnej strane rybníka pod Saebolom. Na Vesteinovom pohrebe sa zúčastnilo mnoho ľudí vrátane Thorkela, ktorý Gisliho presviedčal, aby ho Vesteinova vražda nezasiahla natoľko, že by uvažoval o pomste.

Gisli však nemohol nechať túto záležitosť len tak. Nemohol ignorovať svoj bratský záväzok voči Vesteinovi, a tým aj voči Aud, ktorá smrť svojho brata niesla veľmi ťažko. Hoci často neplakala, Gisli poznal svoju ženu dosť dobre na to, aby vedel, že jej brat veľmi chýba. Navyše nemohol zabudnúť, že to bol on, kto vytiahol zbraň zo smrteľnej rany; musí sa pomstiť Vesteinovmu vrahovi, o ktorom vedel, že je to Thorgrim. Bol na ťahu, aby vrátil úder.

Na jar sa Gisli a Thorgrim rozhodli, že na svojich farmách usporiadajú hody na oslavu konca zimy. Pozvali zástupy ľudí. Počas výzdoby svojho domu v Saebole poslal Thorgrim Geirmunda, jedného zo svojich robotníkov, do Hol, aby doniesol gobelíny, ktoré chcel Vestein darovať Thorkelovi, ale Thorkel ich odmietol. Gisli ochotne súhlasil, že Geirmundovi gobelíny dá, a sprevádzal ho až na lúku. Práve tam Gisli vycítil svoju šancu pomstiť sa Thorgrimovi a povedal Geirmundovi, aby ako výmenu za použitie gobelínov nechal pred spaním odomknuté tri dvere saebolskej farmy. Geirmund súhlasil.

Zdá sa, že v dobe Vikingov boli steny domov obložené drevom a v niektorých domoch bol obklad zdobený vyrytou rezbou, tkanými drapériami alebo gobelínmi – úzkymi pásmi látky s vyšívanými alebo tkanými dekoráciami. Gobelíny boli výsadou bohatších členov spoločnosti a mali dvojaké využitie, slúžili ako dekorácia aj izolácia.

Gisli dobre pozná usporiadanie farmy v Saebole, pretože ju sám postavil. Do domu vedú dvere z chlieva, kam sa rozhodol vstúpiť najprv. Nachádza tridsať kráv stojacich po stranách a zviaže im chvosty, aby sa nemohli hýbať. Pri odchode zatvára dvere chlieva zvonka, aby sa nedali otvoriť zvnútra. Pokračuje k statku a zistí,

že Geirmund dodržal svoj sľub: tri dvere statku sú odomknuté. Gisli potichu vojde dnu a zatvorí za sebou dvere. Chvíľu stojí a načúva, či sa niekto nezobudil. Keď si je istý, že všetci spia, rozhodne sa zhasnúť tri svetlá, ktoré horia na statku. Zoberie z podlahy zopár trstín, zviaže ich dohromady a jemne hodí zväzok na prvé svetlo, aby ho udušil. Keď robí ďalší zväzok, aby uhasil druhé svetlo, Gisli stuhne. V slabo osvetlenej miestnosti vidí, ako sa ruka mladého muža natahuje k tretiemu svetlu, sníma držiak lampy a zhasá plameň. Zdá sa to ako celá večnosť, kým sa Gisli cíti v bezpečí a pokračuje do domu.

ZREKONŠTRUOVANÝ ISLANDSKÝ STATOK, KTORÝ SA NACHÁDZA V STÖNGU, THJORSARDALUR, V CENTRE KRAJINY.

Cesta sa mu pre tmú hľadá ťažko, ale nakoniec nájde komôrku, kde spáva jeho sestra Thordis a Thorgrim. Dvere do ich kutice sú zatvorené. Gislimu sa pomaly podarí otvoriť ich bez toho, aby zobudil živú dušu, a potom sotva rozoznáva, že sú obaja v posteli. Potichu pokračuje a začne pod prikrývkou hľadať Thorgrima. Je taká tma, že si neuvedomí, že sa dotkol prs Thordis, ktorá spí na jemu bližšej strane lôžka. Jeho dotyk prebudí sestru, ktorá do Thorgrima poštuchne a spýta sa ho: „Prečo máš také studené ruky, Thorgrim?“ On v spánku zamrmle a posunie sa.

Gisli sa obáva, že začujú tlkot jeho srdca, a tak ešte chvíľu vyčkáva a zahrieva si ruky v tunike. Keď si je istý, že obaja opäť spia, natiahne sa cez Thordis a zľahka sa dotkne Thorgrima, ktorý sa opäť odsunie od svojej ženy. Thorgrim sa teraz zamrví, prebudí sa, a keď sa otočí späť k manželke, Gisli jednou rukou rýchlo strhne z dvojice prikrývku a druhou vrazí šedý šíp do Thorgrimovho boku s takou silou, až sa kopija pevne zabodne do postele pod ním. Keď sa Gisli rýchlo a nečujne vracia cez dom, zamyká za sebou dvere. Počuje, ako Thordis narieka, že jej manžel zabili.

Začína padať sneh, ktorý pokrýva všetky cesty a Gisli sa vydáva domov rovnakou cestou, akou prišiel. Za sebou počuje šarvátku medzi opilcami, ktorí sa dohadujú, čo budú robiť, zatiaľ čo prešľapujú v snehu a ničia tak všetky stopy, ktoré by za sebou mohol Gisli zanechať. Keď sa vráti domov do Hol, Aud odomyká dvere. Na nič sa ho nepýta. Gisli si ide ľahnúť s dobrým pocitom, že splnil svoju prísahu bratstvu. Zaspáva okamžite.

Gisli neskôr zarecitoval usvedčujúcu strofu, ktorú si nechtiac vypočula a vyložila jeho sestra, manželka obete:

*Videl som, ako sa výhonky natahujú
cez topiaci sa mráz
na mohyle ponurého muža.
Ja som zabil toho bojovníka.
Bojovník zabil toho muža,
chamtivého po novej zemi,
a dal mu kúsok zeme,
ktorý mu bude patriť navždy.*

Toto odhalenie čoskoro viedlo ku Gisliho dlhému vyhnanstvu mimo zákon a následne smrti, keď sa bránil proti svojim nepriateľom. Stojí za zmienku, že na Islande bolo postavenie mimo zákon najtvrdším

možným trestom. Existovali dva základné druhy vyhnanstva, ktoré sa označujú ako „menej prísne vyhnanstvo“ a „úplné vyhnanstvo“. Menej prísne vyhnanstvo bol trest trojročného vyhostenia z krajiny. Úplný vyhnanec prišiel o všetky svoje práva. Nikto mu nesmel nijako pomáhať, ani mu umožniť prechod do cudziny. Ktokoľvek na Islande alebo mimo hraníc ho mohol beztrestne zabiť.
